Михайло Волошин

Ґ. МАЛЄР І ЙОГО VIII СИМФОНІЯ

(Перша єї вистава 12 вересня 1910 р. в Монахові[1])

Нинішній культурний світ інтересуєся кождим монументальним явищем з кождої области суспільного життя і то тим більше, коли се явище має всякі дані стати твором великого всесвітного значіня. Маємо повне право зватися членами культурного світу, тож обов'язком нашим є слідити за кождою епохальною появою, чи то на поли політичнім, чи економічнім, чи науковім, чи красних штук[2].

Вже така наша доля, що майже всі світової слави твори являються поза межами нашої бідної вітчини[3], а ми хиба завдяки нашій або чужій пресі довідуємося про них, бо мало з тих щасливих між нами, що довелось їм дещо власними очима бачити чи на власні уши чути. Ми все були дуже вдячні тим дбалим нашим одиницям, що вернувшись з далекого світа (передусім в часі ферий[4]), інформували нас про те всьо найкрасше, що бачили і чули; тож і я, почуваючись до добре зрозумілого обов'язку відплати і вдячности, бажаю хоч в мініятурі змалювати сю незрівнану велич і силу вражінь, які викликує той монументальний твір Малєра (Mahler) у кождого слухача музика, чи ляїка[5].

VIII симфонія Малєра діждалась 12 вересня с. р. в Монахові першої своєї вистави і протягом двох годин добула собі епохальне всесвітне значінє. Лише Німці могли собі позволити на спровадженє такої сили виконавців; лише найповажніші знатоки і любимці красних штук могли поставити такий храм музиці, якою є Neue Musikfesthalle[6] на виставі в Монахові; лише правдиво культурні люди, приклонники[7] і противники напряму Малєра, могли з таким заінтересованєм занятися сею виставою. Цілий Монахів, званий Німцями «eine wahre Kunststadt»[8] був під знаком VIII симфонії, єї компоніста і тисячки виконавців, що найкрасших сил. Правда, хто чув лише симфонії інструментальні, без ніякої примішки вокальної, хто не чув IX-тої симфонії Бетовена, сеї найбільшої і найкрасшої перлини його творчости, де він вплітає при кінци великий парт[9] вокальний, тому буде не легко поняти як слід сю ґіґантичну велич і безмежне море тонів усякої краски в VIII симфонії Малєра. Для того нехай дати[10] з обсади (obligat)[11] сего твору будуть тут помічними.

---

[1] Монахів – Мюнхен (München (нім.), назва міста походить від давньоверхньонім. Munichen – «у ченців (монахів)».
[2] Штука, красна штука (діал.) – мистецтво.
[3] Вітчина (діал.) – вітцівщина, Батьківщина.
[4] Ферії – канікули, відпустки, відпочинок.
[5] Ляїк – світська людина.
[6] Neue Musikfesthalle (нім.) – зала (на 3200 осіб), збудована напередодні прем'єри на території Мюнхенської міжнародної виставки.
[7] Приклонники – прихильники, шанувальники, любителі.
[8] «Eine wahre Kunststadt» (нім.) – справжнє місто мистецтв.
[9] Парт – виписана партія для одного виконавця чи хору (в ансамблі).
[10] Дати – відомості.
[11] Обсада (obligat) (нім., застар.) – склад, незалежний голос в композиції.

Партитура вимагає обох мішаних хорів, одного хору дітий, великої орхестри і орґанів. Обсада орхестри: 24 перших скрипок, 20 других скрипок, 16 віоль[12], 14 чель[13], 10 контрабасів, 6 арф, 2 піколя, 4 флєти, 4 обої, 1 English – Horn, 2 Es клярнети, 3 клярнети, басклярнет, 4 фаґоти, 1 контрафаґот, 8 корні[14], 4 трубки, 4 позавни[15], бастуба, великий бубон, малий, павки, тимпани[16], тріянґель[17], великі дзвони, дзвінки, чінелі[18], фортепян, гармонія, целєста[19], орґани і осібно[20] уставлені 4 тромпети[21] і 3 позавни. Перший мішаний хор обсадило[22] товариство з Відня «Singverein der k.k. Gesellschaft der Musikfreunde»[23] в числі 250 добірних співачок і співаків (до них належав і я), а другий мішаний хор обсадив «Riedel-Verein»[24] з Липська[25], рівнож в числі 250 членів. Хор діточий дала «Central Singschule»[26] з Монахова в числі 350 молодих співачок і співаків, що своїм знанєм в подив вправляли усіх. Сім сольових партий дістали таких репрезентантів, як: G. Förstel[27], оперова співачка з Відня, сопран 1; M. Winternitz-Dorda[28] з Відня, сопран 2; O. Metzger[29] з Гамбурґа, альт 1;

---

[12] Віоля – альт.

[13] Челя – віолончель.

[14] Корні (korni, італ.) – валторна.

[15] Позавн (posaune, нім.) – тромбон.

[16] Тимпани (timpani, італ.) – литаври.

[17] Тріянгль (triangolo, італ.) – трикутник.

[18] Чінелі (cinelli, італ.) – тарілки.

[19] Целєста (celesta, італ., від celeste – небесний) – челеста – ударно-клавішний музичний інструмент, формою схожий на піаніно. Використовується в симфонічному оркестрі. Відрізняється ніжним звучанням, яке нагадує звук дзвіночків. Діапазон челести становить 1–5 октав.

[20] Осібно – окремо.

[21] Тромпет (trompette – фр.) – труба.

[22] Обсадити – скласти, оточити.

[23] Singverein der k.k. Gesellschaft der Musikfreunde (нім.) – Співоча асоціація к.к. Товариство Друзів Музики, до складу якого належав хор під керівництвом диригента Франца Шалька (1863–1931). На запрошення Товариства, М. Волошин був одним з учасників хору на прем'єрі симфонії Г. Малєра.

[24] Riedel-Verein (співоче об'єднання духовної музики, засноване в Лейпцигу 1854 року Карлом Ріделем (1827–1888), німецьким диригентом і композитором) – хор товариства під керівництвом диригента Г. Гьолера.

[25] Липськ – Лейпциг (Leipzig нім., назва міста від слов'янського липа – Липськ).

[26] Central Singschule – Центральна Співоча Школа у Мюнхені.

[27] Gertrude Förstel – Гертруда Форстель (1880–1950) – німецька оперна співачка (сопрано), піаністка, педагог вокалу, випускниця Лейпцігської консерваторії, співпрацювала з Густавом Малєром у Віденській опері.

[28] Marta Winternitz-Dorda – Марта Вінтерніц-Дорда (1880–1958) – австрійська співачка (сопрано), солістка Віденської й Гамбурзької опер, яка на прем'єрі VIII симфонії Малєра замінила співачку Єму Беллвіт (1879–1937), в якої раптово захворіла дитина.

[29] Ottilie Metzger-Lattermann – Отилія Метцгер-Латтерман (1878–1943) – німецька співачка (контральто), відома виконавиця творів Р. Вагнера, від 1901 до 1912 року співала у програмах Байройтського фестивалю, солістка Гамбурзької опери разом з Е. Карузо, співала в оперних театрах у Відні, Празі, Цюриху, Амстердамі, Мюнхені, Будапешті. Загинула разом з донькою в концтаборі в Освенцимі.

A. Erler-Schnaudt[30] з Монахова, альт 2; F. Senius[31] з цісарської опери з Берліна, тенор; N. Geise-Winkel[32] з опери Вісбадена, барітон; R. Mayr[33] з цісарської опери з Відня, бас; отже найзнаменитші сили світової слави. Ціла тисячна армія виконавців уставилась на естраді що найменше два рази так просторій, як ціла саля «Народного Дому»[34], а збудованій амфітеатрально. Безпосередно перед діріґентом розсілась орхестра; за нею на підвисшеню у льожі 7 солістів; за ними розлилось море діточого хору аж до орґанів, що становили задну стіну естради. Ліву сторону естради заняв I хор мішаний, тобто Віденці; праву II хор, тобто Сакси з Липська.

Перед нами безмежно простора саля, виповнена по береги що найменше 5000-ою публикою, переважно з музикального, літерацького, взагалі артистичного світа. Заступники світової преси, як англійської, французької, німецької, італійської, шведської, японської, члени королівського баварського дому, інфант[35] Еспанії з жінкою, що під сю пору перебувають в Монахові, члени заграничних посольств, найвизначнійші музики і діріґенти, як: R. Strauss[36], Saint-Saens[37], Nikisch[38], Mottl[39], Löwe[40],

---

[30] Anna Erler-Schnaudt – Анна Ерлєр-Шнаудт (1878–1963) – німецька співачка (контральто). Виступала в Мюнхені, Лейпцигу, Майнінгені, де в 1913 році була удостоєна звання герцогської камер-співачки. Викладала вокал у Вищій школі Фольквanг.

[31] Felix Senius – Фелікс Сеніус (1868–1913) – німецький співак (тенор), один з найуспішніших концертних і ораторіальних тенорів Європи. Виступав у Німеччині, Швеції, Фінляндії, Росії, Великобританії.

[32] Nicola Geisse-Winkel – Нікола Гайсе-Вінкель (1872–1932) – німецький оперний співак (баритон). Виступав в оперних театрах Аахена і Майна, розпочав свою справжню кар'єру в Hoftheater у Вісбадені й залишався активним до 1931 року в цьому оперному театрі. У 1908–1912 рр. виступав на Байройтскому фестивалі. Успішно гастролював у Відні, Мюнхені, Будапешті, Амстердамі, Гаазі й оперних театрах Швейцарії.

[33] Richard Mayr – Річард Майр (1877–1935) – австрійський співак (ліричний бас), вивчав медицину у Відні, за порадою Г. Малєра розпочав кар'єру співака. Дебютував у 1902 році в Байройті в ролі Хагена й одразу був запрошений Малєром у Віденську Hofoper. Співав у Королівській опері в Лондоні (1911, 1913, 1924), три сезони в Метрополітен-опера в Нью-Йорку в 1930-х роках, у програмах Зальцбурзького фестивалю від 1921 до 1934 року.

[34] Одна з найстарших культурно-освітніх установ у Галичині (створена 1849 року заходами Головної Руської Ради). Споруду Народного Дому збудовано в 1851–1864 рр. на вул. Театральній, 22 у Львові на пожертви українського населення краю в стилі бідермаєру.

[35] Інфант (infante, icп.) – королевич (син короля) у монархічних країнах піренейського півострова; принц в інших європейських країнах.

[36] Ріхард Штраус (1864–1849) – видатний німецький композитор епохи пізнього романтизму і німецького експресіонізму, диригент.

[37] Каміль Сен-Санс (1835–1921) – видатний французький композитор, органіст і піаніст, музичний критик, громадський діяч.

[38] Артур Никиш (Нікіш, 1855–1922) – відомий німецький та угорський диригент, один з основоположників сучасної школи диригування. Прославився як визначний інтерпретатор творчості композиторів-романтиків Шумана, Брамса, Брукнера, Вагнера, а також Бетговена.

[39] Фелікс Йозеф фон Моттль (1856–1911) – блискучий австрійський диригент і композитор, автор трьох опер. Від 1881 до 1903 року був головним диригентом Карлсруетської опери.

[40] Фердинанд Льов (1865–1925) – відомий австрійський диригент, керівник мюнхенського оркестру Kaim, у 1905–1918 рр. очолював Віденську музичну академію.

діріґенти віденської цісарської опери Schalk[41] і Walter[42], дальше Lafitt[43] і Ribera[44], знаний нам з тутешньої опери – і богато инших рабінів[45] музичного світа. У хвилі, коли компоніст ступив на под'юм при пульті, піднявся ураґан оплесків, потім хвиля тишини якби перед тучею з градом, знак діріґента і з гуком Ніяґари безоднею тонів тисячна армія виконавців вкрила слухачів.

Дві години, і обі части симфонії скінчились; але в тій хвилі почалась инша, ще сильнійша симфонія, бо продукована з около 6000 грудий. Ніхто не хотів опустити ані салі[46], ані естради. Малєр мусів кільканацять разів виходити і дякувати за нечувану овацию. Триюмфував вповні. Але не він сам; з ним триюмфувала ідея сего напряму, котрого він є одним з найкрасших заступників[47].

Борба, що ведеся між *клясичним а модерним* напрямом в музиці, датуєся вже від 1830 року і прибирає нераз доволі острий тон, на нашу гадку без великої рації[48]. Уявім собі прехороший парк, обведений рівненько пристриженим живоплотом, з орнаментикою вишуканих кльомбів[49], заповнених пахучими рожами, та з чистенькими хідниками[50], вистеленими білим піском; се клясична музика з її прегарними заокругленими формами. За теж прехороша околиця в горах з пахучими левадами, диким ріжнородним цьвітом вкритими, з шумом гірських ручаїв, то знов з гуком водопадів, з високими верхами і ароматом скошеного сіна, – загалом з природним житєм зьвірят і людий; се модерна музика. Чиж можна котрій з тих картин цілком відмовити краси? Чейже[51] ні; і певно правдивий естет буде чудуватись над одною і другою красою, хоч як вони не подібні до себе. Тут лиш може розходитись о меншу або більшу вартість індивідуального твору, що себе вчисляє до одного або другого напряму. Але за модерним напрямом в музиці стоїть хочби така сильна конечність, що всьо на світі модернізуєся силою загального поступу людства. Тож і музика

---

[41] Франц Шальк (1863–1931) – австрійський оперний і симфонічний диригент і педагог. Від 1918 до 1928 року директор віденської державної опери, відомий як видатний інтерпретатор німецької музики, особливо творів Р. Штрауса.

[42] Бруно Вальтер (1976–1962) – німецько-австрійський диригент, піаніст і композитор. Його ім'я серед найвизначніших диригентів XX ст. Був капельмейстером Лейпцігського Ґевандхаусу, шеф-диригентом Нью-Йоркського філармонічного оркестру, постійним гостьовим диригентом Віденського філармонічного оркестру.

[43] Карл Лафіт (1872–1944) – австрійський композитор, піаніст, органіст, хоровий диригент і музичний педагог.

[44] Антоніо Рібера (1873–1956) – іспанський диригент, працював у байройтському осередку як репетитор солістів, а також в Барселоні на посаді капельмейстера. Працював у сезонах 1905–1906, 1906–1907, 1907–1908, 1910–1911 і 1911–1912 рр. Міського (Великого) театру у Львові.

[45] Рабин («великий», «значний», «вчитель») – духовний лідер єврейської громади, духовний наставник.

[46] Саля – зала, зал для зібрання людей, концертів, вистав.

[47] Заступник – захисник.

[48] Рація (рация) – розумна підстава, обґрунтування, користь, вигода.

[49] Кльомба (англ. clump) – клумба, квітник.

[50] Хідник – розмовне позначення стежки в саду, парку; алея.

[51] Чейже (галиц.) – адже, бо, бож, бо ж, таж, та ж, просто ж.

не могла удержатись хочби таких велитів як Haydn[52], Mozart[53], Beethoven[54], лише шукала собі дальшої поживи чи то в *романтичнім* напрямі (Mendelsohn[55], Schumann[56]), чи в *програмовім* (Berlioz[57]), чи в *музичній драмі* R. Wagner-a[58].

На тій почві[59] розвинулася сила модерної музики з її заступниками (R. Strauss[60], Mahler[61]), а найбільшим доси і найвлучнійшим твором її є якраз VIII-ма симфонія Малєра, що своєю появою вчинила сторонництво модерного напряму неначе великою парляментарною більшостию у світовій палаті репрезентантів музикальної суспільности.

Великий сей твір має характер більше вокальний, чим інструментальний; однак се не може ніяк шкодити назві самій з уваги на консеквентне[62] тематичне переведенє цілої великанської будови. Тож ані «оратория», ані «кантата» тут ні при чім, хиба назва «симфонія». Ціла будова складаєся з двох частий: Перша часть – се гимн в честь св. Духа після декотрих з IX-того столітя уложений Грабанусом Маврусом «Veni creator spiritus»[63], а друга часть се остатня сцена з 5 акту Фавста. Обі части сполучені поетичною ідеєю: там просьба о спасенний вплив св. Духа, тут запевненє

---

[52] Йозеф Гайдн (1739–1809) – австрійський композитор, представник віденської класичної школи, один з основоположників таких музичних жанрів як симфонія і струнний квартет.

[53] Вольфганг-Амадей Моцарт (1756–1791) – австрійський композитор і музикант-віртуоз, один з найпопулярніших класичних композиторів. Разом з Гайдном і Бетговеном належить до найбільш значних представників віденської класичної школи.

[54] Людвіг Ван Бетговен (1770–1827) – німецький композитор і піаніст, останній представник віденської класичної школи. Бетховен – ключова постать класичної музики в період між класицизмом і романтизмом. Його творчість мала неабиякий вплив на симфонізм XIX і XX століть.

[55] Фелікс Мендельсон (1809–1847) – німецький композитор-романтик, диригент, музично-громадський діяч, один з творців романтичного симфонізму.

[56] Роберт Шуман (1810–1856) – видатний німецький композитор-романтик, диригент, музичний критик та громадський діяч.

[57] Гектор Берліоз (1803–1869) – французький композитор, диригент, яскравий представник романтизму в музиці, творець романтичної програмної симфонії.

[58] Ріхард Вагнер (1813–1883) – німецький композитор, диригент, музичний критик, представник художнього напряму «Веймарська школа», відомий своїми операми чи «музичними драмами», в яких застосовував принцип наскрізного, безперервного розвитку музичної тканини, повністю відмовився від таких форм, як арії, дуети, ансамблі з хорами, використовуючи масштабні наскрізні вокально-симфонічні сцени і драматичні монологи й діалоги.

[59] Почва – ґрунт, підстава.

[60] Ріхард Штраус (1864–1949) – німецький композитор, диригент. Його називають «останнім німецьким романтиком», а творчість композитора розглядається в контексті художнього напряму – «пізнього романтизму».

[61] Густав Малєр (1860–1911) – австрійський композитор, один із найвидатніших оперних і симфонічних диригентів і симфоністів XX століття. Його творчість стоїть на межі пізнього австро-німецького романтизму XIX ст. та модернізму XX ст.

[62] Консеквентний – те саме, що послідовний.

[63] Veni creator spiritus – О Дух-Творець, зійди на нас – Гімн до святого Духа, написаний Грабаном Маурусом (лат. Hrabanus (Rabanus) Maurus, 780–856, Майнц), середньовічним письменником, педагогом, абатом Фульдського монастиря, архієпископом Майнцським, зарахованим до лику Святих.

спасеня через любов, котрої жерелом «das ewig Weibliche»[64], а апотеозою[65] Мати Божа. Деякі з німецьких критиків признають першій части висшість над другою; та я ніколи в мойому житю не переживав так сильних вражінь недостижимої краси симфонічної музики, як під час вступу до II части, де сама орхестра довгим, чудно сконструованим реченєм уводить з терміном *pppp* оба мішані хори, що відповідають собі уживаними словами на переміну:

Waldung, sie schwankt heran,
Felsen, sie lasten dran,
Wurzeln, sie, klammern an
Stamm dicht am Stamm hinam,
Woge nach Woge spritzt,
Höhle, die tiefste, schützt;
Löwen, sie schlechen stumm,
Freundlich um uns herum,
Ebren geweihten Ort,
Heiligen Liebeshort![66]

І дійсно неначе вітер шумів з вершин ліса, коли другий хор, уставлений на другім боці естради, так далеко, що голим оком не можна було розріжнити учасників, pianissimo відповідав нам музичним реченєм. Лиш таким веденєм такої сили басів можна було зобразити «die tiefste Höhle»[67]. Вражінє незабутне. Так мистецьке угрупуванє сего богатства, орхестральних і хорових тонів на се, щоби викликати не лише подив для величи твору, але також задраснути[68] найтонший сентимент, могло вийти лише від правдивого мистця інструментального кольориту. І власне се евфонічне[69] богатство симфонії VIII-ої в противенстві до дисгармонічних ефектів Штравсівських опер переконало богато противників модерного напряму.

---

[64] Das ewig Weibliche – Вічно жіноче підносить нас угору – захоплений погляд на жінку, висловлений Й.-В. Гете у «Фаусті», згодом підтриманий у творах українських поетів І. Франка, П. Тичини, М. Рильського, Є. Маланюка та ін.

[65] Апотеоза (апофеоз) – звеличування, прослава, наслідок, підсумок.

[66] Ґете Й.-В. Фауст. П'ята дія (переклад Миколи Лукаша).
URL: http://osnova.com.ua/UserFiles/files/I_semestr_Hrestomat_USI_ZL_11_kl.pdf

Скелі стоять стрімкі,
Сосни шумлять дзвінкі, –
Корені в них чіпкі,
Стовбури в них гінкі.
Хвилі прудкі біжать,
Надра гірські мовчать;
Тигри навкруг снують,
Лагідно муркають:
Тут ворожди нема,
Тільки любов сама.

[67] Die tiefste Höhle – Найглибша печера.

[68] Задраснути (пол.) – зачепити.

[69] Евфонія (грец.) – милозвучність.

Другим великим моментом у другій части є апотеоза любови. Хто бачив остатну сцену з Ґунодового[70] Фавста, де Маргарета по тяжкій борбі з темними духами гине і на руках ангелів підіймаєся у висші сфери, той пригадає собі певно, як малює орхестра в тій хвилі сю надлюдську висшу щасливість. Се, здається, найтяжший проблєм інструментальної штуки, тим більше коли рівночасно не маємо перед собою сценічного образу. Компоніст VIII-мої симфонії змалював сю надземську хвилю при помочи інструменту целєсти, котрої тон дає нам щось посередного межи гарфою[71] а дзвінками, а так гарний і незвиклий, що слухач піддаєся повній ілюзиї.

Закінченє II-гої части є що-до сили і поваги найімпозантнійше. Звичайне crescendo, переведене в такім складі орхестри консеквентно, уже є чимсь великим; а тут єще впадає фортепян і безмежно сильний акорд орґанів з їх усіми средствами fortissim-a. Се тривало якусь хвилю, і здавалося, що уже нема спромоги зміцнити сеї сили тонів; аж тут на знак діріґента 7 позавнів, уставлених високо коло орґанів, неначе громом продерлися через повітрє, аж мороз перейшов по спині, а получившися з рештою завели враз якусь страшну ґіґантичну борбу елємептів, щоб її на знак діріґента нагло урвати. Над ними усіма панував компоніст, сам незрівнаний діріґент і інтересний не лише для приклонників, але і для противників.

Малєр – се чоловік 50-літний, менше чим середного росту, тип пристрасного музика і зденервованого, майже демонічного діріґента. Подумаймо собі чоловіка, котрий лучив[72] би в собі педантерію[73] пок. д-ра Кулачковського[74], рішучість вислову д-ра Копача[75], хвилеву артистичну задумчивість д-ра Людкевича[76] і усі прикмети

---

[70] Шарль Гуно (присв. ф. Гунодовий, 1818–1893) – французький композитор, органіст, видатний представник французької ліричної опери, автор 14 опер, одна з яких – «Фауст» (за однойменною трагедією Гете), стала вершиною його творчості.

[71] Гарфа – музичний інструмент арфа.

[72] Лучити – єднати.

[73] Педантерія – педантизм.

[74] Ярослав Кулачковський (1963–1909) – український правник, громадський діяч, організатор українського економічного життя в Галичині, директор однієї з найбільших українських страхових компаній «Товариства взаємного убезпечення «Дністер» (1893–1909), на основі якого в 1894 році у Львові був заснований кооперативний банк «Дністер» і таким чином утворився перший в Галичині конгломерат, що поєднував страхові й банківські послуги. Член «Академічного братства», «Кружка правників», «Етнографічного кружка», у 1887 здобув ступінь доктора права.

[75] Іван Копач (1870–1952) – український педагог, публіцист, критик, класичний філолог, філософ, освітній, релігійний і громадський діяч, доктор філософії (1901), побратим Івана Франка, якому випала доля заопікуватися похованням Каменяра за християнським обрядом. Дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (НТШ), голова товариств «Боян» та «Українська бесіда», співпрацював в Українському педагогічному товаристві «Рідна школа». Понад двадцять років був шкільним інспектором у Галицькій крайовій шкільній раді та візитатором українських шкіл кураторії Львівської округи.

[76] Станіслав Людкевич (1879–1979) – видатний український композитор, музикознавець, фольклорист, педагог, громадський діяч, доктор мистецтвознавства, дійсний член НТШ, один з організаторів і директор Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові, співзасновник Союзу українських професійних музик (СУПРОМ, 1934), автор опер, симфонічних, хорових, камерно-вокальних, інструментальних творів. Музикознавча спадщина Людкевича містить праці з фольклористики, історії української музики, теорії, сольфеджіо та музичної педагогіки, критичні замітки.

знаменитого енергічного дириґента, то будемо мати вірний образ Малєра. Мало дириґентів, а може навіть жаден[77] не потрафить[78] так суґестионувати[79] свого війська, як сей вождь. Зате ж буває часто безоглядний у вимогах, навіть прикрий як панам, так паням; але культурний світ за зле йому сього не бере. Він належить до тих людий, що їм нічого на світі легко не приходить; а що добувають, то з великим накладом власної праці, без ніякої помочи впливових сфер. Уроджений в Чехії, скінчив ґімназию в Празі, а під час університетських студий[80] у Відни студиював в тамошній консерваторії під впливом Брукнера[81]. Опісля пробував своїх сил дириґента в Оломунци, Празі, Липську, Будапешті, Гамбурзі, а в році 1897 у Відни, де аж до року 1908 був директором цісарської опери. Тепер працює в Америці, а то в Нью Іорку, звідки приїхав, щоби особисто вести першу виставу свойого найбільшого твору дня 12 вересня с. р. в Монахові.

Але се не лише найбільша симфонія з його вісьмох, се рішучо найбільший доси твір музичний цілого світа, і коли Віденцям удасться його виставити [трудности лежать в браку відповідної салі], то кождий, кому кошти подорожи до Відня не роблять великої рубрики, повинен побачити се прегарне диво красної штуки. Галичина ледви чи за 100 літ зможесь на таку виставу; тож я дуже вдячний товариству «Singverein der k.k. Gesellschaft der Musikfreunde» у Відни, що мене запросило до участи аж зі Львова і дало мені нагоду не лиш послухати, але і переказати се нашій музикальній суспільности.

Монахів, у вересни 1910.

Діло. 1910. Ч. 216. 29 вересня. С. 1–2.
Діло. 1910. Ч. 217. 30 вересня. С. 1–2.

---

[77] Жаден – жодний, кожен, всякий, ні один.
[78] Потрафити – зуміти, змогти.
[79] Сугестионувати – прищепити, вишколити, навіяти, надихнути.
[80] Студії – навчання у закладах вищої освіти.
[81] Антон Брукнер (1824–1896) один з видатних німецьких композиторів XIX ст., який здійснив великий вплив на розвиток сучасної музики та творчість А. Шенберга, Г. Малєра, П. Хіндеміта й ін., органіст, педагог. Відомий своїми 11 симфоніями, месами і мотетами. Професор Віденської консерваторії (клас гармонії, контрапункту і органу).